

Г. О. Кізілова, О. А. Шулько

МИСТЕЦТВО

Підручник інтегрованого курсу
для 1 класу закладів загальної середньої освіти



Тернопіль
Астон
2018

Кізілова Г. О., Шулько О. А.







Мистецтво. Підручник інтегрованого курсу для 1 класу закладів загальної середньої освіти. — Тернопіль : Астон, 2018. — с. : іл.

У підручнику подано навчальний матеріал, передбачений Типовими освітніми програмами для закладів загальної середньої освіти під керівництвом Р. Б. Шияна та О. Я. Савченко.

Книга містить серію навчальних та креативних завдань, які акцентують увагу на розкритті творчого потенціалу дитини, вихованні естетичного смаку, опануванні елементарними мистецькими вміннями. Увесь матеріал спрямований на плеканні поваги до національної та культурної спадщини. У додатку подано нотний матеріал до розучуваних пісень. Передбачається запис диску для прослуховування музичних творів для сприймання та фонограми пісень.

© Кізілова Г. О., Шулько О. А., 2018
© ТзОВ «Видавництво Астон», 2018

Дорогі  і  !

Розпочинається захоплююча мандрівка у світ мистецтва, в якому ти навчишся бачити красу навколо і розуміти мову мистецтва. Ти зможеш перетворювати звуки і кольори навколо себе у мистецькі твори, гратимеш на   , подружишся з    і разом ви створите багато чудових речей.

Умовні позначення

	Дізнайся		Послухай
	Роздивись і проаналізуй		З другом цікавіше
	Заспівай		Підсумуй і узагальни
	Зобрази		Переглянь мультфільм

Урок 1

Тема: МИ ЙДЕМО ДО ШКОЛИ



Розспівка-вітання:



Доб-рий день. Доб-рий день.



Правила співу:

1. Стоїш — руки опущені.
2. Сидиш — руки на колінах.
3. Вдихай повітря тихо і спокійно.
4. Співай виразно, з відповідним настроєм.



Гра «Проспівай своє ім'я».

(Дитина в середині кола проспівує своє ім'я, інші — повторюють.)



Пісня першокласника

Сл. і муз. Н. Май

Перший раз у перший клас
Ми йдемо охоче,
Першим дзвоником для нас
Продзвенів дзвіночок.
І сміється в небесах
Сонце, як ніколи,
В мами сльози на очах —
Я іду до школи. (2)

Приспів:

А у школі, а у школі
Є веселка кольорова,
І найкраща в цілім світі —
Перша вчителька моя.

Не сумуєм ми ніколи,
Бо учора — дошкільнята,
А тепер — одна сім'я!

Прощайте іграшки,
Гомінкий садочок,
Кличе в класи дітлахів
Золотий дзвіночок.
І сміється в небесах
Сонце, як ніколи,
В мами сльози на очах.
Я іду до школи.

Приспів.

Під час співу наслідуй рухи вчителя.



Послухай чудову музику, яку написав
видатний австрійський композитор
В. А. Моцарт.

Менует — це вишуканий танець,
який виконували на балах.



Який з малюнків, на твою думку, є
ілюстрацією до цього музичного твору?



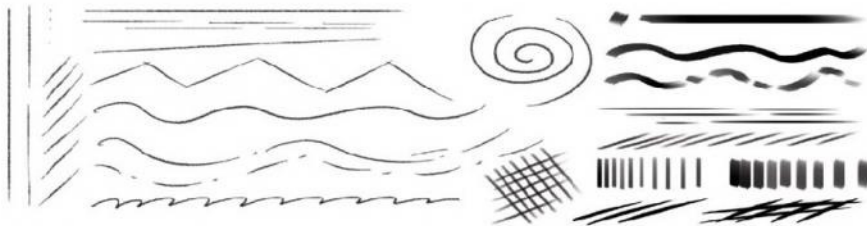
Цей твір Моцарт написав у 6 років.
А чи пробував ти вигадувати мелодії?

Ти, звичайно, чекав цього дня! Ти любиш малювати, а тепер зможеш робити це разом з друзями. Школа — це тривала, але дуже потрібна та цікава подорож, і разом з нами подорожуватимуть наші фарби, пензлики та олівці.

Ми впевнені, їм буде цікаво з тобою, а ще твоєму новому другові який теж обожнює малювати, клеїти, ліпити і вигадувати!



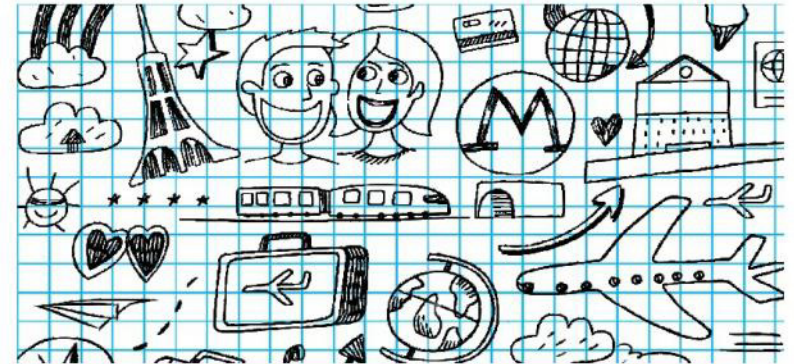
Твоїми першими помічниками у цій подорожі стануть крапки і лінії — прямі, хвилясті, зигзагоподібні, тонкі і товсті.



Спробуй і ти! Намалюй в альбомі друга або сусіда по парті декілька різних ліній і запропонуй йому продовжити їх.



Між іншим, Артик хотів сказати тобі по секрету, що є класна штука — дудлінг. Уявляєш, ти слухаєш когось або роздумуєш про щось, а твій олівець або ручка просто гуляють по листочку!



Давай створимо святковий настрій — намалюй олівцем, ручкою або фломастером будь-який шкільний предмет і заповни його зсередини крапками і лініями, які ти навчився сьогодні малювати.



Артик упевнений, що в тебе дуже гарно виходить! Творчість — це задоволення і радість. Нехай музика і малювання сповнюють тебе натхненням і бажанням творити!




Урок 2

Тема: РІЗНОБАРВНА ОСІНЬ



І – ди, і – ди, до – щи – ку,
Зва – рю то – бі бор – щи – ку.

Простукай і проспівай.

Якщо потрібно записати слова, використовують букви.
Якщо потрібно записати музику, використовують ноти.
Ноти зображають у вигляді овала — ,
або зі штилем — вертикальною рисою ,
або зі штилем та хвостиком, або зі штилем та ребрами — .



Закрий очі і послухай. Що ти чуєш? Цокання годинника, кроки в коридорі, шум вулиці?



МУЗИЧНІ ЗВУКИ



ШУМОВІ ЗВУКИ

Гра «Шумить, співає, грає»



Танець осінніх листочків

Сл. А. Макшанцевої Муз. А. Філіпенка

Кленові листочки За вітром летять, В діток під ногами Вони шарудять. Кружляють листочки В ясній вишині, А вітер осінній Співає пісні. То вправо, то вліво	Лягають листки. Уже облітають В садочку гілки. Кружляють листочки В ясній вишині, А вітер осінній Співає пісні. І знову листочки За вітром летять,	В діток під ногами Вони шарудять. Кружляють листочки В ясній вишині, А вітер осінній Співає пісні. І знову листочки За вітром летять,
--	---	---



Спробуй рухами показати те, про що ми співали.

Уяви, що ти в парку. З дерев летять листочки.
Подуй на них. Пам'ятай, що вдихати треба безшумно носом,
а видихати — голосно губами.

Осінь-чарівниця... Вона завжди викликала ніжні почуття у людей. А особливо в поетів, композиторів, художників та виконавців. Відомий російський композитор П. І. Чайковський створив музику до всіх пір року. Твір «Осінь пісня» чудово передає красу цієї пори...

Закрий очі і прослухай цю прекрасну музику. Який настрій вона викликала в тебе?



Артик просить слухати **уважно і вдумливо**.



Сучасні митці теж люблять осінь і присвячують їй багато творінь. Прослухай уривок композиції «Осінь» у виконанні гурту «Океан Ельзи»...

За вікном осінь. Чому б нам не створити щось осіннє?



Осінь надихає! Подивися, скільки чудових різнобарвних речей навколо!



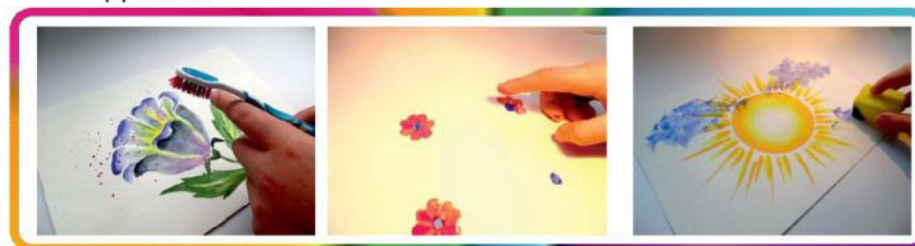
Нашими новими помічниками стануть фарби і пензлі.



У кожного пензлика свій характер!



Артик знає, що для художника та його уяви немає меж. Малювати можна найрізноманітнішими предметами. Дивись!



Сьогодні спробуємо намалювати осінній листочок. Візьми 2–3 листочки, нанеси пензликом фарбу із того боку листка, де сильніше виступають жилки, і зроби відтиск на листок паперу. За бажанням розфарбуй фарбами.



Природа прекрасна в будь-яких проявах, вона дарує нам багато ідей для творчості.

Урок 3

Тема: ЗАХОВАЛИСЬ ПІД ЛИСТОЧКИ ДРУЖНІ БРАТИКИ-ГРИБОЧКИ


 Мелодія може рухатися вгору, вниз або проспівуватися на одному звуці.



 Проспівай за схемою скоромовку:



Пригадай пісню «Танець осінніх листочків».

 А ти знаєш, грибочки теж уміють танцювати. Заспівай пісеньку про гриби опеньки, які не ростуть поодиноці, а лише – сімейками. А потім і потанцюємо.



МИ — ГРИБИ ОПЕНЬКИ

Сл. і муз. С. Шевченко

Маєм ніженьки тоненькі,
Шапочки сіренькі.
Ми грибочки лісові,
Звати нас опеньки.



Любим листячко сухе
І старі пеньочки.
Як захочеш нас знайти,
Пошукай в лісочку.



Гра «Повтори за мною» (Дитина показує танцювальні рухи, а інші — наслідують і т. д.)



Як ти розумієш народну приказку:
«Ростуть, як гриби після дощу»?

Грибочки, як і ти, люблять теплий дощик.
Ось таким рясним та веселим зобразив його український композитор Віктор Косенко у п'єсі «Дощик».



Прослухай твір і подумай, як можна постукуванням пальчиків підсилити дощик.



Ти можеш створити «Дощову музику» за допомогою пляшечок з водою.



Яка ця осінь, виявляється, мінлива! Ось вона лагідно зігріває сонечком, а тут уже щедро поливає дощиком. І ми любимо її такою непередбачуваною — сумною і веселою.

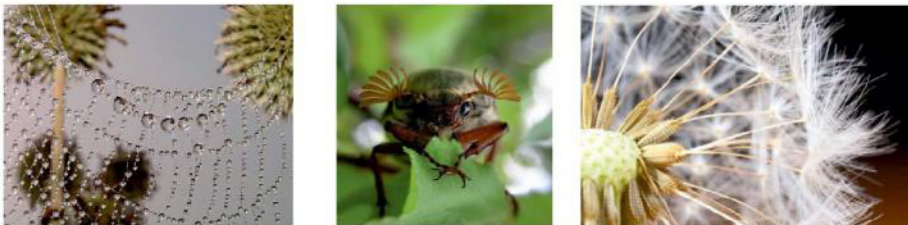


Який настрій викликають у тебе ці зображення?



Л. Єфремов «Осінь»

Артик пропонує прогулятись осіннім лісом і подивитись, які дарунки приготувала нам чарівниця — осінь. Пам'ятай: художник завжди прагне помічати найдрібніші деталі, його спостережливість дає йому ідеї для творчості.



Ми помічаємо, скільки ліній — живих, м'яких і напружених у предметах навколо. Скільки барв і кольорів у кожному листочку!

Хочеться торкнутися, відчутти форму і, звичайно, відтворити! У нагоді стануть іноді дуже несподівані матеріали.



Створити пластичний образ ми можемо за допомогою пластиліну. Цей м'який матеріал дуже зручний для ліплення, його можна змішувати й отримувати нові кольори.



А ми спробуємо зліпити грибочок.



Своїми руками і пальчиками ми можемо створити чудові речі!

Урок 4

Тема: ЩЕДРА ОСІНЬ



З давніх-давен у народі відзначають прихід осені. Святом першого снопа пшениці вітають новий урожай. Буде хліба вдосталь! Ще осінь дарує щедрі дари садів та городів. Дорослі і діти в національному вбранні, у вінках з квітів і колосся співають пісні, влаштовують веселі ігри та розваги.

Продовження свята — багаті осінні ярмарки. Усі показують, який багатий урожай зібрали цього року... На ярмарку грають троїсті музики, влаштовують різні ігри та розваги.



Послухай троїстих музик, що весело грають на осінніх ярмарках та на народних святах.



Який настрій у тебе викликала ця музика?

Вч.: Хазяйка якось із базару прийшла.
Хазяйка з базару на кухню внесла:
Діти: Картоплю, капусту, цибулю, горох,
Петрушку і моркву. Ох!
Вч.: Та овочі спір завели на столі:
Хто кращий, смачніший із них на землі:
Діти: Картопля...



Ка-пус-ту, кар-топ-лю, ци-бу-лю, го-рох,



Пет-руш-ку і мор-кву. Ох!



Спробуйте створити супровід до поспівки своїми предметами зі шкільного ранця.



На уроках ти вивчатимеш **народні пісні**. Українці передавали найвиразніші мелодії з покоління в покоління.

Які народні пісні співають у твоїй родині?



Розучимо та рухами зобразимо українську народну пісню-гру «**Ходить гарбуз по городу**»

Ходить гарбуз по городу,
Питається свого роду:
– Ой, чи живі, чи здорові
Всі родичі гарбузові?

Обізувалась жовта диня,
Гарбузова господиня:
– Іще живі, ще здорові
Всі родичі гарбузові!

Обізувались огірочки,
Гарбузові сини й дочки:
– Іще живі, ще здорові
Всі родичі гарбузові!

Обізувалася морквиця,
Гарбузова сестриця:



– Іще живі, ще здорові
Всі родичі гарбузові!

Обізувались буряки,
Гарбузові свояки:
– Іще живі, ще здорові
Всі родичі гарбузові!

Обізувалася бараболя,
А за нею і квасоля:
– Іще живі, ще здорові
Всі родичі гарбузові!

Обізувався старий біб:
– Я піддержав увесь рід!
Іще живі, ще здорові
Всі родичі гарбузові!



Звуки бувають **довгі і короткі**.



ціла нота



половинна нота



четвертна нота
рахується ТА



восьма нота
рахується ТІ-ТІ
♪♪ = ♪

♪ ♪ ♪ ♪ ♪ ♪ ♪ ♪ ♪ ♪ ♪
ТА ТА ТІ-ТІ ТА ТІ-ТІ ТІ-ТІ ТІ-ТІ ТА ТІ-ТІ ТІ-ТІ ТІ-ТІ ТА

Проплескай і простукай ритмічний малюнок.

Осінь тішить нас не лише лагідним сонечком, яскравим листям, але й своїми щедрими дарами — фруктами та овочами. Є серед них і подовгасті зелені огірочки, і кругленькі червоні помідори, і налиті сонячним теплом гарбузи. Так і хочеться зобразити їх на малюнку!



Кожному з овочів знайшлося належне місце. Позаду розташовані великі елементи, попереду — менші. Неправильне розташування предметів може зробити малюнок невиразним.



Як би ти розташував предмети на цьому малюнку?

Завжди цікаво порівнювати! Апельсин схожий на сонечко, правда? Чим схожі ці предмети?

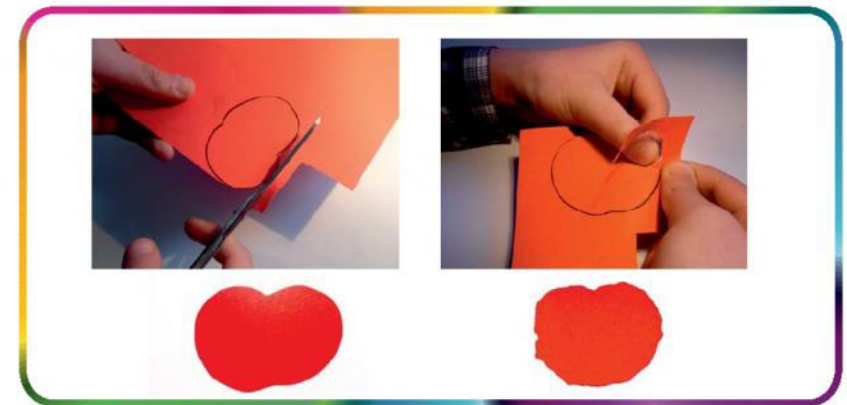


Навколо тебе багато подібних речей. Учись помічати подібність і використовуй свої спостереження під час створення робіт.

Сьогодні будемо працювати не з фарбами і пензликами, а із кольоровим папером і клеєм. Ми створимо чудову АПЛІКАЦІЮ із овочів та фруктів.



Намалюй на червоному папері два помідори. Один з них виріж, а другий вирви по формі руками. Який спосіб краще передає гладку поверхню помідора?



Уміння відчувати форму предметів і правильно розташовувати їх на поверхні листка допоможе тобі створювати вражаючі картини!

Урок 5

Тема: ЛІСОВІ МЕШКАНЦІ



Проплескай ритмічний акомпанемент до віршика.

Спробуй створити свою мелодію.



Звуки бувають **ВИСОКИМИ** і **НИЗЬКИМИ**.

Артик запрошує тебе іти разом вивчати високі та низькі звуки.

ЗВУКИ

ВИСОКІ

НИЗЬКІ



Їжачок-Лісовичок

Сл. і муз. Н. Ф. Рубальська

За пеньок сховався грибок,
Та знайшов його їжачок.

Раптом вовк стриб на пеньок.
Їжачок згорнувся в клубок.

На колючках в їжачка
Вже сиділо два грибка. (2 р.)

Із колючок їжачка
Покотилось два грибка. (2 р.)

Ой який чудовий грибок!
Їжачок пішов у танок.

Сірий вовк до лісу пішов.
Їжачок грибочки знайшов.

На колючках в їжачка
Танцювало два грибка.



На колючках в їжачка
Знов сиділо два грибка. (2 р.)



Придумай танцювальні рухи до цієї пісні.

Простукай ритм пісні.



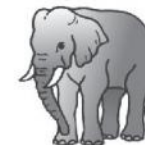
Якщо в музиці є мовчання — це пауза.  
«Мовчання — то є золото», — говорять люди так.
І в музиці для цього є спеціальний знак.

Проплескай, розводячи руки на знак паузи.


До-щик, до-щик, ти вже зли-ва, Пла-че гру-ша, пла-че сли-ва.

Подихай так, як дихає їжачок.

Відомий французький композитор Каміль Сен-Санс створив музичну сюїту «Карнавал тварин». Послухай і скажи, який малюнок є ілюстрацією до цього твору. Чому?




Сьогодні ми познайомилися з п'єсою «Слон». Які звуки підібрав композитор для зображення характеру слона — високі чи низькі?


Осінній ліс насправді прекрасний — дивує яскравими кольорами, виразними запахами і непомітним на перший погляд життям своїх маленьких мешканців.



Зустріч із ними робить осінню прогулянку лісом насправді незабутньою! Кожен з них по-своєму цікавий, а ми спробуємо уважно роздивитися милого колючого їжачка.



 Спробуй намалювати їжачка пальчиком у повітрі. Так-так, довгий носик, короткі лапки і багато голочок!

 Згадай, якими рисами наділений їжачок у народних казках. Чи доводилось тобі його бачити?

— В нас гуляє біля тину,
має носик-намистину.
Схожий він на будячок,
цей колючий їжачок!

Художники, які зображують тварин, називаються **аніمالістами**. Потрібний особливий дар відчуття настроїв і характер тварини, помітити всі деталі її зовнішності і просто любов до усього живого.



Микола Кафтан




Персіс Клейтон Вейрс

Почнімо і ми створювати їжачка. Тобі знадобляться: пластилін, стеки, насіння соняшника.

Обирай природні кольори. Розімни пластилін у руках, формуй пальчиками відповідну форму, додай очі, носик і голочки з насіння.



Поглянь, він наче живий!

 Зображуючи тварин, пам'ятай про важливість помічати найменші відмінності в їх зовнішності.

Урок 6

Тема: МАГІЯ ПРИРОДИ



Гра «Луна». Повтори за вчителем ритмічний малюнок. Заміни вчителя і створи свій ритмічний струмочок.

Уяви, що ти в лісі або в горах. Виконай кілька глибоких вдихів, а потім видихни лише губами.

Скажи, які звуки в природі звучать голосно, а які — тихо.



Музичні звуки теж звучать по-різному: тихо і голосно.



Тихе звучання в музиці називається «пiano» *p*.
Голосне — «форте» *f*.



Гра «Тихо-голосно». Вчитель на інструменті грає мелодії. Якщо звучить тихо — приклади палець до губ, а якщо голосно — крокуй.

Рідний дубочок

Сл. Г. Грайко Муз. І. Шайкіс

На дубових вітах
Листячко тріпоче,
Бо його вітрисько
Позривати хоче.

Приспів:

Жовте листячко тріпоче,
Долу падати не хоче,
Ой тріпоче, ой тріпоче,
Долу падати не хоче.

Міцно, міцно кожен
Держиться листочок —
Це тому, що дуже
Любить свій дубочок.

Приспів. (2)



Який характер цієї пісні? Чому листочкам сумно? Як правильно виконувати пісню — голосно чи тихо? Заспівай перший куплет — *p*, а другий — *f*.

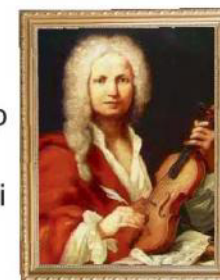


Візьміться міцно за руки і плавно танцювальними рухами передайте зміст пісні.



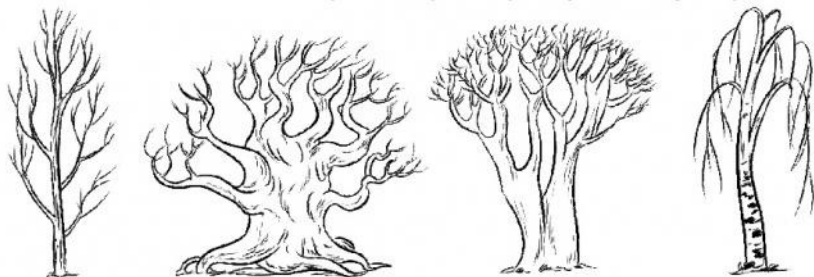
Послухай ще один чудовий музичний твір про осінь.

Відомий італійський композитор Антоніо Вівальді написав чотири концерти для скрипки «Пори року». Перша частина називається «Осінь».



Послухай вдумливо цю музику і скажи, чи можна назвати її мелодійною. Якими ще словами можна описати?

Ось-ось з дерев почнуть опадати різнобарвні листочки, і ми зможемо побачити, які різні характери бувають у дерев.



Спробуй спочатку описати їх словами, а потім намалювати пальчиком у повітрі. Пригадай, які лінії бувають.

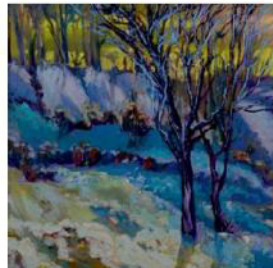
Подивись, як вправно працював визнаний український графік Яків Гніздовський.



Чи насправді важливо вміти малювати кущі і дерева? Чому? Щоб дерево було наче живим, давай повчимося у майстрів!



Юрій Золотар «Зима на околиці»



Михайло Дейнега

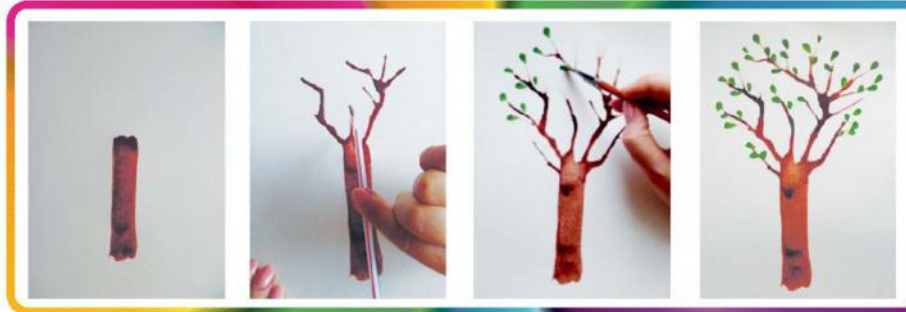
Зверни увагу: кожна наступна гілочка буде тоншою за ту, з якої виросла. Під яким би несподіваним кутом не росли гілочки, вони перш за все тягнуться до сонця.

Визнаними майстрами зображувати дерева вважають китайських та японських митців. Промальована із любов'ю, невеличка гілочка стає завершеним витонченим твором мистецтва!



Поміркуй, які за характером лінії знадобляться нам, щоб зобразити дерева та їх гілочки. Чи однакової товщини вони будуть?

Давай створимо особливе дерево! Намалюй пензликом стовбур. У верхній частині стовбура нанеси пензликом побільше фарби, візьми трубочку для коктейлів і роздмухай акуратно фарбу, створюючи неймовірні форми гілочок. Тонким пензликом домалюй решту тонких гілок та листочків.



Важко уявити гарний краєвид без дерев – цікавих і різних. Навчись малювати їх — і зробиш свої малюнки виразнішими!

Урок 7




Тема: ОСІННІ НАСТРОЇ



Проспівай за схемою, простукуючи ритмічний малюнок вправи.

Ой, шу-мить хо-под-ний ві-тер, аж гу-де.
Жов-те лис-тяч-ко трі-по-че де-не-де.

Уяви себе композитором. Спробуй підібрати мелодію до вірша Ліни Костенко «Осінь».

На землю осінь вже ступила,
Додолу  летить.
 лелече опустіло,
Тепер у ньому  спить.



Ти знаєш, що музика розповідає про все, що є на світі.
Буває сумна і весела, радісна і тужлива.

У музиці для передачі різних почуттів та емоцій є два лади —

МАЖОР



Яскраві світлі настрої

МІНОР



Затемнені невеселі настрої

Пригадай і заспівай пісню «Рідний дубочок».

Який характер пісні? Як ти думаєш, який лад вибрав композитор для цієї пісні?

Диво-осінь

Сл. Л. Ратич, Муз. А. Олєйнікова

Гарні дні, ласкаве диво,
Осінь тепла, золота!
Кольорове і красиве
Листя тихо обліта.

Приспів:

Осінь, осінь, осінь,
Ти — ласкава казка!
І в осінню днину
Годі сумувать!
Осінь, осінь, осінь,
Ти — остання ласка!
Здрастуй, диво-осінь! —
Буду я співать!
Сонечко ще гріє добре
І гуляють дітлахи,
Та летіти ген за обрій
Вже збираються птахи...

Приспів.

Птах летить в краї далекі,
Осінь каже: В добру путь!
До побачення, лелеко,
Повернутись не забудь!

Приспів.



Відомий німецький композитор Людвіг ван Бетховен у своїй п'єсі «Сумно. Весело» продемонстрував, що і мажорна, і мінорна музика прекрасна та важлива. Прослухай уважно та скажи, яка частина сподобалася більше і чому.



Іноді восени буває сумно. Проте, це лише ще один привід створити виразну і цікаву композицію. А фарби, як завжди, стануть нам у нагоді. У них теж буває різний настрій!



Подивись, як можна утворити нові кольори, змішуючи основні — червоний, жовтий і синій.



Як після суму завжди приходиться радість, так після дощу з'являється веселка. Знайди на ній три основних і три похідних кольори.

А сьомий колір блакитний. Як його отримати?

Візьми широкий пензлик, щедро змочи ним листок паперу і вільними широкими рухами намалюй веселку.



А давай вигадємо лічилочку на перші літери кольорів веселки!

Наприклад: **ч**отири **о**сінніх **ж**абки **з**найшли **б**агато **с**тарих **ф**отографій.

- Ч — червоний
- О — оранжевий
- Ж — жовтий
- З — зелений
- Б — блакитний
- С — синій
- Ф — фіолетовий



Ось ми і навчилися отримувати нові кольори. Уяви, скільки ще нових кольорів можна створити!

Урок 8

Тема: КАЛИНОВІ ВІЗЕРУНКИ



Відтвори звуки серця, годинника.

Як стукотить твоє серце?

Тук-тук, тук-тук.

Це твій ритм.



А як вистукує годинник?

Тік-так, тік-так.

Це його ритм.



Зміна пір року, дня і ночі — це також ритмічні зміни.



У музиці також є **ритм**. Це чергування в певному порядку довгих та коротких звуків та пауз. Коли розучують мелодію, звертають увагу на ритм.



Ка-ли-но ве-се-ла, ка-ли-но чер-во-на,

Люб-лю тво-є лис-тя, люб-лю тво-ї гро-на.

Такий ритм увесь час повторюється.

Найпростіший ритм можна створити за допомогою метронома. Це прилад, який використовують музиканти. Він рівномірно відбиває ритм. Проплескай разом з метрономом.



Частота дихання — це теж природний ритм. Вдихни глибоко через ніс, а видихни легенько, видуваючи повітря ротом.

Ой єсть в лісі калина Українська народна пісня

Ой єсть в лісі калина,
Ой єсть в лісі калина,
Калина, калина,
Комарики, дзюбрики, калина.
Там стояла дівчина,
Там стояла дівчина,
Дівчина, дівчина,
Комарики, дзюбрики, дівчина.
Цвіт-калину ламала,
Цвіт-калину ламала,
Ламала, ламала,
Комарики, дзюбрики, ламала.
Та в пучечки в'язала,
Та в пучечки в'язала,
В'язала, в'язала,
Комарики, дзюбрики, в'язала.



Спочатку простукай ритм пісні. Проспівай, рухами відтворюючи зміст пісні. Який характер? Українці особливо люблять калину. Садять її біля хати, щоб навесні білим цвітом милувала, а взимку від застуди лікувала.



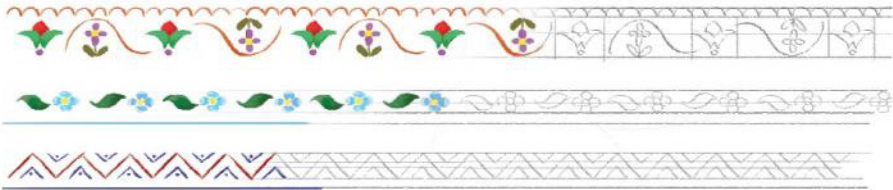
Відомий український композитор Ю. Щуровський написав великий музичний твір на тему пісні «Ой єсть в лісі калина». У ньому пісенна мелодія звучить кілька разів, проте щоразу — по-новому. Таку форму музики називають варіаційною (або варіаціями). Вона складається з кількох частин. Послухай твір і порахуй, скільки разів змінюється тема — скільки є частин.



Кетяги калини восени немов справжні перлинки прикрашають самотні і пусті гілочки. Зимом вони будуть не лише окрасою, але й їжею для пташок.



Навколо нас теж багато гарних оздоблених предметів. Вони прикрашені візерунками та орнаментами. Деякі з них утворюють стрічку, в якій елементи орнаменту повторюються.



Твоя улюблена вишиванка теж щедро оздоблена вишитими візерунками.



Подивись, які цікаві зображення можна отримати різними предметами.



В орнаментах усі елементи ритмічно повторюються. Щоби вони були однаковими, можна скористатися підручними матеріалами. Цікаво, чим ще, на твою думку, можна малювати?



Давай створимо власний орнамент, використовуючи ватні палички.



Орнаменти та візерунки на предметах навколо нас роблять наш побут святковим та ошатним.

Урок 9

Тема: ДЯКУЄМО ОСЕНІ

1. Згадай «Пісню першокласника», яку ти вивчив на першому уроці. Предметами зі шкільного ранця створи супровід.



2. З'єднай розірвані листочки і повтори вивчене.



3. Відгадай загадки.

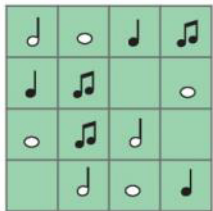
Сонце радісно сміється.
Музика весела ллється.
Дзвінко як співає хор!
Це, звичайно, лад... (мажор)



Плаче хмарка дощова.
І кричить стара сова.
Сумно лине звуків хор.
Впізнавай, це лад... (мінор)



4. Гра «Чого не вистачає?»



5. Простукай та проплескай.

Всі навколо, як грибки,
Парасольки носять,
Бо у гості залюбки
Завітала осінь.



6. Гра «Який інструмент зайвий у трійстих музик?»



7. Згадай вивчені українські народні пісні. Заспівай, інсценізуючи.



8. Впізнай музичні твори за малюнками та портретами композиторів. Гра «Хто що створив?»



9. Запрошує вас у мандрівку. Щоб цікаво та весело пройшла подорож, розділіться на 2 групи.

у ліс



у парк



10. Заспівайте обрану пісню, виконуючи танцювальні рухи. Брязкальцями та дзвіночками створіть супровід.





Осінь стала натхненням для багатьох художників.



Гі Десат «Осінь»

Федір Манайло «Золота осінь»



І нам з тобою вона теж подарувала багато зворушливих хвилин творчості. Пригадай, що ти робив на попередніх уроках. Що ти навчився робити? Давай переконаємося, що ми дізналися багато нового та цікавого.

1. Яку з цих ліній можна назвати хвилястою?



2. Який із зображених предметів є подібним до куба?



3. Закінчи речення: Елементи орнаменту, які повторюються у ньому, утворюють р ____.

4. Які з предметів зображені в основних, а які у похідних кольорах?



Працювати разом завжди веселіше! Об'єднайтесь у декілька груп, кожна з яких підготує елементи для майбутньої підсумкової композиції.



Стовбур дерева можна створити за допомогою пензлика та трубочки для коктейлю, листочки вирізати зі свого альбому, овочі вирізати, а веселку намалювати по мокрому. А може у тебе є кращі ідеї?



Ми дізналися багато нового та навчилися робити цікаві речі. А скільки ще попереду!

Урок 10

Тема: СТУКА КАЗКА У ВІКОНЦЕ

Ти любиш казки? А які казочки ти знаєш? Чарівні історії розповідають про усе на світі. Та казки набагато цікавіші, якщо вони музичні. До нас сьогодні теж завітала казочка. А яка? Згадайся... Відгадай загадки про героїв цієї казки.

Хоч годинника не має,
вранці він нас піднімає.
Кожен прокидається –
З сонечком вітається. (Півень)



У норі хатинку має.
Хліб, сирочок полюбляє.
По підлозі тишком-нишком
Бігає сіренька... (Мишка)

Які слова допомогли розгадати загадку?

Спі - ва пів - ник у двор - ку: «Доб-рий день, ку - ку - рі - ку!»

Ми-ше-нят-ко од-мов-ля: «Пі - пі, пі - пі, ля - ля - ля.»

Чи однаковим голосом треба співати цю вправу? Чому?



Кожен голос, музичний інструмент має своє забарвлення. Це називається **тембр** голосу.

Ти ніколи не сплутаєш голос мами ні з чийм іншим голосом. Тембр дозволяє розпізнавати голоси та звучання інструментів.



Гра «Відгадай за голосом». Дитина стає обличчям до дошки, а хтось із дітей називає її ім'я. Відгадай, хто покликав.



Круть і Верть Сл. і муз. С. Дяченка

Нерозлучні мишенята Круть і Верть
Влаштували біля хати круговерть.
Півник з віником обходить двір старий,
Колосок собі знаходить золотий.

Приспів:

Будуть гарні паляниці, запашні та круголиці,
Якщо разом до роботи візьмемось ми:
Один воду добуває, інший про дрова подбає,



Третій в піч посадить тісто — будем гарно їсти.
Тільки бідні мишенята Верть і Круть
Півнику допомагати не ідуть
Болять ручки, болять ніжки — е-хе-хе,
Ось пограємось ще трішки — пройде все.

Приспів.

Півник брови звів угору ледве-ледь,
Встали мовчечки з-за столу Круть та Верть,
З оченят зерно скотилось сліз-води:
Любий півник, ми навчилися назавжди,
Що:

Приспів.

Передай рухами та мімікою зміст та характер пісні.

Подуй на пір'ячко, голосно видихаючи повітря.



Послухай іще одну п'єсу з музичної сюїти «Карнавал тварин» К. Сен-Санса. Як ти думаєш, чий голоси передав композитор?

Ця п'єса називається «Пташиний двір». Так автор тембром звучання скрипки зобразив голоси півня та курочок.



Героями багатьох твоїх улюблених казок є тварини. Читаючи казки, ти немов потрапляєш у інший світ, де все можливо.



Валентина Мельниченко



Кость Лавро



Чи схожі тваринки у казках на справжніх? Для чого художники наділяють їх людськими рисами? Якими?



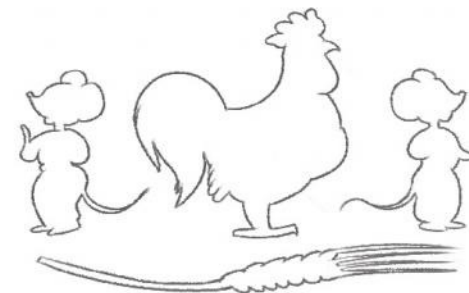
Дивовижно сміливим та невтомним сьогодні буде і твій олівець! Із твоєю допомогою він наважиться створити зображення однією лінією, яке називається **контуром**.



Які лінії бувають? Намалюй декілька різних ліній. Уяви, що можуть робити герої відомої української народної казки «Колосок». Мишенятка, мабуть, пустують? А півник, напевно, уже змолотив зернятка та пече пироги!



Розподіліть із другом, хто якого героя буде малювати. Додайте необхідні предмети. Пам'ятайте про різницю в розмірах між героями казки. Готові зображення виріжте та наклейте на листок.



Казки допомагають нам зрозуміти важливі речі та вчать нас ставати кращими — сміливішими, добрішими, працьовитішими.

Урок 11

Тема: КОЛИСКОВА



Дівчатка простукають перший рядок, а хлопчики — другий. Хто простукував швидше? Чому?



Музика теж звучить по-різному: швидко, помірно та повільно. Швидкість виконання музики — **темп**. Для позначення використовуються італійські слова, які зрозумілі всім музикантам у світі.



Andante (повільно)



Moderato (помірно)



Presto (швидко)

Щоб дотримуватися певного темпу, користуються метрономом, який рівномірно відстукує у потрібному темпі.



Пригадай пісеньку «Круть і Верть», яку ми розучили на минулому уроці. Який темп пісні?



Ми знаємо, співаємо багато пісень. Перша пісня в житті людини — це колискова. Мама, заколисуючи дитину, ніжно та тихо наспівує мелодію. Який темп колискових пісень? У мажорному чи мінорному ладі частіше співають їх? Яку колискову співала тобі матуся?

Поклади голівку на руки, заплющ оченята,
глибоко подихай, як у сні.

Відомо дуже багато народних колискових пісень. У них зосереджена ніжність та душа українського народу. Pozнайомся з найдавнішою — «Котику сіренький». І хоча цій мелодії близько тисячі років, сучасні співаки часто виконують її на концертах.



Котику сіренький

Українська народна пісня

Котику сіренький,
Котику біленький,
Котку волохатий,
Не ходи по хаті.
Не ходи по хаті,



Не буди дитяти,
Дитя буде спати,
Котик воркотати.
Ой, на ката воркота,
На дитину дрімота. А-а...



Заспівай пісню «ланцюжком». Під час співу передай рухами, як мама заколисує дитину.

Ми познайомилися з колисковою піснею. Така музика називається **вокальною**.

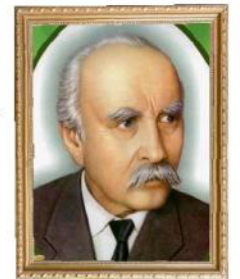


Музика, яка виконується на музичних інструментах, називається **інструментальною**.



Відомий український композитор Левко Ревуцький написав п'єсу для фортепіано, яку теж назвав «Коліскова». Зплющ очі і послухай. Який характер музики?

Одну з найвідоміших українських колискових «Ой ходить сон коло вікон» видатний американський композитор Джордж Гершвін використав у своїй опері. Послухай і впізнай мелодію. Багатьом подобаються колискові у виконанні Ніни Матвієнко, Віктора Павліка, Росави.



Не лише насичений та яскравий день викликають бажання творити, але й спокійний вечір. Він створює особливу атмосферу затишку.

Подумай: що робить твій дім затишним?



Дізнайся у вчителя чи батьків, що позитивні та щасливі данці називають словом **хюге**.



Юрій Клапоух «Перше тепло»



Євгенія Гапчинська



Що спільного на цих картинах? Підказку знайдеш у загадці від Григорія Бойка.

Шерсть гладенька і м'якенька,
Спинка гнеться, хвостик в'ється —
Тільки лапки цап-царапки!

Тварини у домі стають справжніми членами сім'ї. Якими б вони не були, вони вчать нас бути відповідальними і роблять нас добрішими.



Чи є в тебе домашній улюбленець?

Зображувати тварин можна по-різному. На картинах художників ми часто можемо спостерігати реалістичні зображення, схожі на фотографії. У дитячих книжках, на рекламних вивісках ми іноді бачимо спрощені, змінені, проте впізнавані зображення. Цей прийом називається **стилізація**.



Роздивись і порівняй.



Микола Кафтан



Кім Хаскінс



Навіть якщо у тебе немає справжнього котика, ти зможеш зліпити його з пластиліну.



Мистецтво допомагає створити затишок у домі.

Урок 12

Тема: ЛЯЛЬКОВИЙ ТЕАТР



Пригадай українську народну казку «Колобок». Ми зустрінемося з її героями і, звичайно, поспіваємо про цього неслуха-улюбленця усіх дітей — Колобка.

Пригадай, яку пісеньку наспівував наш герой.

Проплескай, простукай ритм. Склади свою мелодію.



Попрацюємо групами:
перша — проплескає, а друга — простукає.

Уважно подивіться, до якого інструмента ведуть сліди героїв казки.



Це дитячі музичні інструменти. І на них ти будеш грати. Чи можна на них зіграти мелодію? ... ритм? А ось такий інструмент ти можеш зробити вдома.



Співучий Колобок

Сл. В. Кленца, Муз. В. Поповича

У неділю в час обіду вибіг з хати колобок.
І від баби, і від діда втік швиденько у лісок.
І почав він там співати про засік, в яким бував.
Слухав заєнько вухатий і собі теж заспівав.
Слухав заєнько вухатий і собі теж заспівав.

Приспів:

Співучий колобочку, у тебе справжній хист,
Співучий колобочку, ти вроджений артист.
Співучий колобочку, нікуди не тікай.
Співучий колобочку, співай, співай!

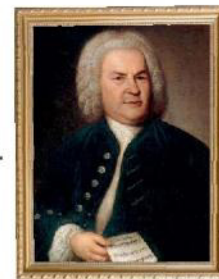
На зеленому горбочку той концерт почула я
І сказала колобочку: — В тебе голос солов'я!
Не біжи в зелені шати, не котись в далеку даль,
Бо запрошуєм співати ми тебе на фестиваль!



А тепер перша група співає, а друга грає на музичних інструментах. А потім — навпаки.

Сьогодні ми познайомимось з сюїтою відомого німецького композитора Йоганна Себаст'яна Баха. Уважно послухай і скажи: Яку б ти дав назву? («Жарт», «Колискова», «Зима»). Цей твір називається «Жарт».

У Баха було шестеро дітей. Для них композитор написав цю грайливу веселу п'єсу.





Артик нещодавно побував у ляльковому театрі. Він у захопленні від чудової вистави та від виразної гри героїв. Якими складними і водночас прекрасними є ляльки!



Виразальні властивості пластиліну тобі вже відомі. З його допомогою можна створити найрізноманітніші образи.



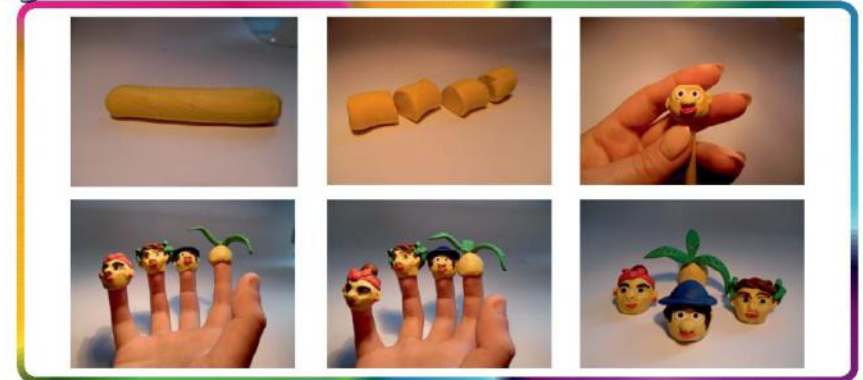
Як зробити фігурку виразнішою?



Давай створимо власний ляльковий театр!



Об'єднайтесь у групи, оберіть казку або улюблений сюжет і створіть серію ляльок для пальчиків.



Розіграйте сценку з вистави. З якої казки взято цей уривок?

Коли це біжить лисичка — та до рукавички:

— А хто-хто в цій рукавичці живе?

— Мишка-шкряботушка, жабка-скрекотушка

та зайчик-побігайчик. А ти хто?

— Та я лисичка-сестричка. Пустіть і мене!

— Та йди!



Казки є невичерпним джерелом натхнення!



Урок 13

Тема: ЦИРК

Радість для малечі —
Цирк — на цілий вечір
Ось арени коло
І веселий клоун,



Тигри і жонглери,
Фокусники й леви,
Міми, акробати...
Цирк — дитинства свято!
(Олена Полянська)

Так, ми сьогодні поспішаємо в цирк. Це справжня казка. Адже там багато світла та музики. Яскраво виблискують костюми акробатів і танцівниць. Нарешті з'являється клоун. Його жарти подобаються усім. Циркова вистава розпочинається словами: «Наш цирк запалює вогні!» І звучить веселий марш, який виконує **оркестр**. Це великий колектив музикантів, які грають на різних інструментах.

Послухай цирковий марш, яким завжди починається вистава. Під цю урочисту музику виходять усі учасники дійства. Закрий очі і уяви, що ти в цирку. Хто крокував ареною? Тихо чи голосно звучить марш? Звуки якого інструмента найбільше передають маршовий характер музики? Так, це барабан. Як він звучить — високо чи низько?

Спробуй крокувати під цю музику.



Ба-ра-ба-ни, ба-ра-ба-ни, бий-те, ви-би-вай-те.



Проплескай ритмічний малюнок цієї фрази. На зображення червоного барабана тупни ногою, а синього — плесни у долоні. Ногою ми відтворили сильну долю, а руками — слабку. Склади свою мелодію, проспівай та проплескай чи простукай.

Трикутник і барабан

Сл. В. Болдирєва Муз. А. Філіпенка



Ось трикутник маю я,
Він співає, наче дзвін.
Тільки паличкою стук —
Чуть відразу:
«Дзінь-дзінь-дзінь!»



Барабан у мене є,
Я на ньому граю сам.
Тільки паличками стук —
Чуть відразу:
«Бам-бам-бам!»

Проспівай пісню. Коли почуєш високі звуки — «Дзінь-дзінь-дзінь!» — подзвони у трикутник, а коли почуєш низькі звуки — «Бам-бам-бам!» — побарабань.



Який з артистів цирку подобається дітям найбільше? Так, це клоун. Послухай вірш про клоуна, жестами та мімікою продемонструй.

Гра «Пантоміма»

Клоун плаче та сміється. То він добрий, то він б'ється.
Ніс червоний, чуб рудий. Сам високий та худий.
М'ячик з вуха витягає. Жонглювати помагає.
Вихваляється в красі. Люблять клоуна усі.



Уяви, що ти клоун і дмухаєш на м'ячик, щоб перемістити його.



Відомий російський композитор Дмитро Кабалевський у п'єсі «Клоуни» вдало передав вдачу цього артиста. Послухай і скажи, який характер музики. В якому темпі звучить твір? Skorистайся «Словником естетичних емоцій».



Відвідати цирк із сім'єю або друзями означає чудово відпочити й отримати багато позитивних вражень. Цирк уміє здивувати!



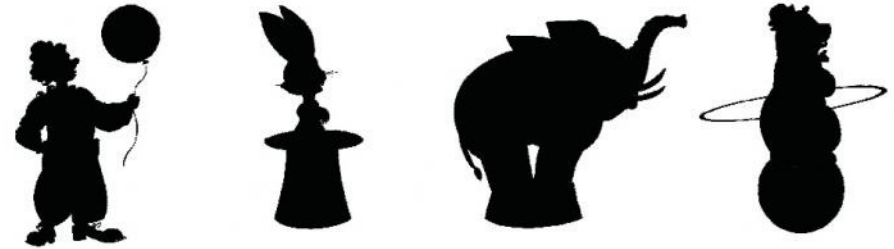
Які циркові професії ти знаєш?
Вправні акробати, сміливі дресирувальники та умілі жонглери вражають, проте особливий захват викликають клоуни, чи не так?



Хоч ми і звикли бачити клоуна яскравим та кольоровим, знаний український графік Георгій Нарбут підказує нам цікаву ідею — виконати силует.



Силует — це обмежене контуром одноколірне зображення



Давай створимо образ веселого клоуна за допомогою кольорового паперу та ножиць.



Захоплюючий цирк допомагає повірити у дива. Виявляється, звичайний класик паперу може перетворитись на виразне зображення!


Урок 14

Тема: ЗИМОВА КАЗКА



Сип-ле, сип-ле, сип-ле сніг. Ні сте-жок, а-ні до-ріг.



Часовий відтинок музичного тексту від сильної долі до наступної сильної долі називається **тактом**. Розділи нашу вправу тактовими рисками перед кожною червоною нотою. Скільки нот у такті? Правильно, дві. За тривалістю вони четвертні. Так визначається **розмір** музичного твору. І записується: $\frac{2}{4}$ 



Проспівай цю народну поспівку.

Нарешті прийшла Зима-красуня, біла чарівниця. Стоять морози, й випав довгоочікуваний перший сніг. Як стало красиво навколо! Природа перетворилася на чудову казку. Перший сніг приніс з собою свято. Сніг! Неймовірно чистий, білий-білий та іскристий. Дітвора радіє, коли його багато, такого пухнастого, скрипучого, м'якого та колючого! І зрозуміло, чому радіє, адже можна ліпити снігову бабу, кататися на лижах, санчатах, ковзанах.



«Перший сніг»

Сл. А. Горіна Муз. А. Філіпенка

З неба линуть зірочки,
Грають-вигравають,
Опускаються в садки,
Землю всю вкривають.

Приспів:

Білий сніг, білий сніг,
Зимонька пухната.
Білий сніг, білий сніг —
Чистий, ніби вата.
Забілили в тихий час
Сніжні покрови,
Мов сама прийшла до нас
Казочка зимова.



Заспівай ще раз, наслідуючи рухи вчителя.

Уяви, що в тебе на долоньках лежать сніжинки.
Здуй їх, правильно вдихаючи та видихаючи повітря.



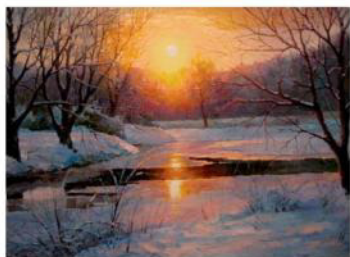
Зима завжди надихала митців на створення чудових творів. У музиці відомо багато чудових зимових мелодій. Послухай п'єсу «Зима» італійського композитора Антоніо Вівальді. Який твір Вівальді ми вже слухали? Зручно сядь, закрив очі і уяви, що з вікна теплої хати ти дивишся на білу казку, яку намалювала зима. Що ти бачиш? Якими словами ти хочеш висловити свої емоції (скористайся словничком).



У кожної пори року свої принади. Зимові розваги приносять багато радості!



Для когось холодний та вогкий, а для митця різнобарвний, хрусткий та привабливий — сніг викликає непереборне бажання малювати!



Володимир Шумило «Зимовий парк»



Роберт Дункан «Сніг і діти»



Роздивись роботи художників і поміркуй, якого кольору сніг на їх полотнах. Які кольори, холодні чи теплі, переважають на картинах?

Обери сніжинки холодних кольорів. Яка із зелених сніжинок є холодною, а яка теплою? Як отримати ці кольори?



Звичайна воскова свічка допоможе зробити малюнок казковим. Там, де ми її нанесли на листок, фарба не лягає.



На пейзажах, як правило, у нижній частині листка зображують ближчі об'єкти, а віддалені — у верхній.



Ближні предмети на передньому плані повинні бути більшими за ті, що зображені на дальньому плані.




Зима — справжня чарівниця, вона кличе у казку та вкладає пензлик у руку.

Урок 15

Тема: НОВИЙ РІК



Скільки нот у одному такті? Такий розмір $\frac{3}{4}$. Це розмір вальсу.

 Добери мелодію до цього вірша. На музичних інструментах виконай ритмічний супровід за схемою:

Перша група — червона нота — на барабані.



Друга група — синя нота — на трикутнику.

Новий Рік вже на порозі... Усі з нетерпінням чекають свята та подарунків, прикрашають ялинки та загадують бажання.



Нічка-новорічка

Сл. В. Моргун, Муз. М. Ведмедері

Гарна нічка – новорічка!

Найчудовіша в зимі!

Новорічка-чарівничка...

Поміркуйте-но самі:

Приспів:

На ялинках ця чаклунка

Скрізь запалює зірки

І найкращі подарунки

Нам кладуть під подушки.

О дванадцятій годині

Похитнеться стрілка – скік!

І ми всі за мить єдину

Підростем на цілий рік.

Приспів.



Пісня теж написана в розмірі $\frac{3}{4}$, це ритм вальсу. Заспівай пісню, виконуючи танцювальні рухи парами. Одна група співає, а друга — на інструментах створює ритмічний супровід.